Actieblad Februari 1992, 103de jaargang, nr. 1

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

De KNMG en haar alternatieve leden (II)

In het Actieblad van juni 1991 deden wij reeds verslag van de worstelingen van de KNMG bij het vaststellen van de wijzigingen van de gedragsregels. Naast het schrappen van achterhaalde regels waarin het uitoefenen van kritiek op collega's aan beperkingen was onderworpen (o.a. het berucht geworden artikel 44 op grond waarvan Van der Smagt werd veroordeeld na zijn kritiek op alternatieve artsen) moesten de gedragsregels worden uitgebreid met normen inzake het toepassen van alternatieve behandelmethoden door artsen. Alleen zij met een gebrekkige kennis van de geschiedenis der geneeskunde zullen zich hierover verbaasd hebben dat er op dit gevoelige punt in de KNMG gedragsregels niets geregeld was.

De verklaring daarvan is namelijk gelegen in het feit dat de KNMG vanaf zijn oprichting een ondubbelzinnige trouw aan de universitaire, orthodoxe geneeskunde heeft beleden. In de ontstaansperiode van de KNMG (medio vorige eeuw) trad er een uniformering en professionalisering van de geneeskunde op, welke mede mogelijk werd gemaakt door twee andere omstandigheden. De eerste was de wettelijke erkenning van de medische professie door de overheid via de gezondheidswetten van Thorbecke. De tweede was de opkomst van de zogenaamde natuurwetenschappelijke methode in de geneeskunde. Door de vooruitgang van scheikunde, natuurkunde, microscopie en dergelijke kreeg de geneeskunde een hechte basis en verdween de zogenaamde natuurfilosofische stroming met zijn afkeer van experimenten en dergelijke steeds meer naar de achtergrond.

Periodiek werd door de buitenwacht, zoals parlementariërs en juristen, de monopoliepositie van de orthodoxe geneeskunde nog wel ter discussie gesteld, maar de artsenorganisatie was hecht en homogeen in zijn afwijzen van niet-orthodoxe geneeswijzen.

Als kijken naar de apenrots

Pas in de jaren '70 begonnen sommige artsen aarzelend over te gaan tot het toepassen van niet-orthodoxe geneeswijzen, die in die periode het etiket "alternatief" kregen. In 1975 wijdde de KNMG haar algemene ledencongres aan wat men toen noemde de randgebieden der geneeskunde en men luisterde, met stomme verbazing, naar voordrachten over homeopathie, antroposofische geneeskunde en acupunctuur. Getuigen van dat congres vergeleken de reacties van de daar aanwezige artsen met die van kinderen die naar een apenrots kijken. Dat collega's met eenzelfde universitaire opleiding zulke ideeën verkondigden dat was iets nieuws. Het leidde niet alleen tot verbazing, maar ook tot afkeer.

Deze afkeer werd o.a. vertolkt door de Amsterdamse hoogleraar oogheelkunde Crone, die in een brief aan Medisch Contact lucht gaf aan zijn gevoelens. Hij wenste niet te spreken van randgebieden, maar veel eerder van afgronden ("van kwakzalverij, bijgeloof en hocus pocus"). Hij stelde vast dat het obscurantisme nooit eerder zo diep in het hart van de Nederlandse geneeskunde was doorgedrongen en waarschuwde voor het op één niveau confronteren van bijgeloof en wetenschap. Zijn hartekreet mocht weinig baten. Het tij begon te keren. Een sociaal-cultureel bepaalde attitude-wijziging van het Nederlandse volk ten opzichte van wetenschap in het algemeen, maar ook ten opzichte van de medische wetenschap, liet ook de beroepsgroep der artsen niet koud. Cultureel relativisme en schuldgevoelens over Westerse superioriteit leidden mede tot overmatige relativering van wetenschappelijke kennis en tot aandacht voor bijvoorbeeld oosterse denk- en geneeswijzen. Daarnaast konden steeds meer artsen en patiënten zich niet meer neerleggen bij de beperkingen van de gangbare geneeskunde en ontdekten "additieve" methoden. Opkomende werkloosheid onder artsen en politieke voorkeursbehandeling van alternatieven (huisartsenvestigingsbeleid!) hadden daarnaast zeker invloed. Er zijn meer factoren te bedenken, maar hoewel het percentage feitelijke beoefenaren van alternatieve geneeswijzen onder artsen beperkt bleef tot 2 à 3 verloren nogal wat artsen door gewenning hun "prima facie" afkeer c.q. verbazing over die toch vaak absurde systemen.

Zelden klonk harde kritiek

Clubjes van alternatieve artsen verenigden zich en vormden, periodiek gehinderd door interne ruzies en meningsverschillen, koepels die begonnen te pleiten voor meer erkenning. De artsenfederatie voor additieve geneeswijzen (AAG) voerde vanaf 1987 gesprekken met het hoofdbestuur van de KNMG en dit leidde zelfs tot een KNMG/AAG Commissie die de mogelijkheid van een vorm van registratie van alternatieve artsen ging onderzoeken. Dit heilloze plan (hoe zou men een opleiding kunnen erkennen in behandelmethoden, waarvan het nut nooit goed is aangetoond?) vond godzijdank geen doorgang. De betreffende commissie kon geen consensus bereiken, omdat met name de specialisten fel tegen elke vorm van registratie waren. De alternatieve artsen konden zich intussen toch nog altijd koesteren in de beroepsmatige collegialiteit en vriendschappelijkheid waarin artsen met elkaar omgingen en nog altijd gaan. Harde kritiek kregen zij zelden te horen.

Zij hadden er verstandig aan gedaan deze situatie van luwte (acceptatie als collega-"gildebroeder" en het ontbreken van expliciete gedragsregels over alternatieve geneeswijzen) rustig te laten voortbestaan. Men wenste echter niet slechts getolereerd te worden, maar verlangde ernaar - in een vlaag van overmoed - zijn weinige uitgesproken critici binnen de KNMG het zwijgen op te leggen. Gebruikmakend van gedragsregel 44, die gezien zijn context daarvoor allerminst bedoeld was, diende de natuurarts Linschoten, gestimuleerd door de bekende socioloog Aakster (bejubeld winnaar van de Dr. Vogelprijs 1980) een klacht in bij de KNMG-rechtspraak tegen de Biltse huisarts Van der Smagt. Deze had in oktober 1988 in een magistraal artikel in Medisch Contact scherpe kritiek geuit op artsen die alternatieve geneeswijzen toepassen. Het vervolg is, als de affaire Van der Smagt, genoegzaam bekend. Van der Smagt werd in december 1989

(Vervolg op pagina 2.)

Colofon

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-4187149

Bestuur:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, Hoorn
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: dr. H.A.M. Voorbij, Zwolle
Leden: drs. P.C. Bügel, Groningen; mr. Th. Douma, Haarlem; C.P. van der Smagt, de Bilt; prof.dr.H. Timmerman, Voorschoten; D. Uitterdijk, Medemblik; W.M. Veenema, Joure
Adviserende leden : S. Lelie, Middelburg; prof.dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht
Redacteur: J.Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam.
Het Actieblad tegen de Kwakzalverij verschijnt 5x per jaar.

Postgiro van de Vereniging: 32237 ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Zwolle.
De contributie bedraagt thans minimaal f 40; voor studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 100.

Nieuwe drukker

Sedert 1981 was de grafische verzorging van ons Actieblad toevertrouwd aan de internationaal opererende wetenschappelijke uitgeverij Rodopi te Amsterdam. Bestuur en redactie betuigen hun dank voor de prettige samenwerking gedurende meer dan tien jaar. Met ingang van dit nummer wordt het Actieblad tegen de Kwakzalverij vervaardigd door Drukkerij Sono b.v. te Heino in Overijssel. Bestuur en redactie zien met groot vertrouwen een even goede samenwerking met de nieuwe drukker tegemoet. Het verheugt hen met een steunkleur de visuele presentatie van het Actieblad aanmerkelijk te kunnen verbeteren.

(Vervolg van pagina 1.)

gedwongen tot rectificatie en nam afscheid van een KNMG, waarvan de leiding geen duidelijk oordeel wenste in te nemen over "artsen, die hun patiënten knollen voor citroenen verkopen". Deze stap leidde tot een ongekende stroom ingezonden brieven in Medisch Contact zonder uitzondering adhaesiebetuigingen aan Van der Smagt en vaak ook gevolgd door opzegging van het KNMG-lidmaatschap.

Onrust werd niet weggenomen

Het secretariaat van de KNMG trachtte olie op de golven te gooien door reguliere artsen op te roepen tot goed onderzoek naar de effecten van alternatieve geneeswijzen en door te wijzen op de integriteit van alternatieve artsen, die "eenzelfde wetenschappelijke opleiding achter de rug hadden en waarmee derhalve een gesprek altijd mogelijk zou moeten zijn". Deze weinig principiële reactie kon de onrust allerminst wegnemen en het hoofdbestuur moest toezeggen in de KNMG gedragsregels normen te zullen introduceren met betrekking tot het toepassen van alternatieve geneeswijzen door artsen.

In het Actieblad van juni 1991 beschreven wij hoe de zeer acceptabele voorstellen op de algemene vergadering van april 1991 van tafel gingen door goed georkestreerd protest van alternatieve zijde. Wij spraken toen onze bezorgdheid uit over een onverhoopte afzwakking van de voorgestelde regels. Gelukkig bleek in Arnhem op de algemene vergadering van 3 oktober 1991 onze bezorgdheid ongegrond. Hoewel hun tegenvoorstellen niet geagendeerd waren en de AAG geen formele positie bezit binnen de KNMG, toch bleek de algemene vergadering bereid tot bespreking van twee moties die door de AAG verspreid waren. In de begeleidende tekst stelde de AAG dat zij duizend artsen (waaronder overigens ook tandartsen en veeartsen) vertegenwoordigde, waarvan er "tenminste vijftig"(!) lid waren de KNMG.

De vergadering was stomverbaasd: van de 24.000 KNMG-leden bleken er slechts 50 aangesloten bij een club voor alternatieve geneeswijzen! Het hoofdbestuur kon zich wel voor het hoofd slaan: had zij daarom zo lang getracht om de kool en de geit te sparen? Had zij daarom als aanvulling op de in april voorgestelde gedragsregels, als tegemoetkoming aan de alternatieve artsen, een Toelichting geformuleerd die de deur voor het toepassen van alternatieve geneeswijzen door artsen weer openzette? Immers in de Toelichting luidde het dat het artsen soms toegestaan zou zijn alternatieve methoden toe te passen indien men maar van tevoren alle beschikbare, algemeen aanvaarde methoden serieus had overwogen.

Na een korte discussie, waarbij de AAG-artsen steeds m[…] nadruk stelden dat zij zich toetsbaar wensten op te stellen e[…], werden beide AAG-moties verworpen. Tot onze grote opluchting bleek de vergadering vervolgens ook geen enkele behoefte te hebben aan de voorgestelde Toelichting. Het hoofdbestuur legde zich hierbij zonder enig verzet neer. De Toelichting werd derhalve geschrapt en de voorstellen uit april werden alsnog verheven tot nieuwe gedragsregels: uitstekend!

Artsen dienen zich voortaan te houden aan hetgeen in de kring hunner beroepsgenoten gebruikelijk is. Dit wordt getoetst aan de opvattingen van de erkende wetenschappelijke verenigingen (NHG, orthopaedenvereniging, gynaecologenvereniging, oogheelkundig gezelschap etc. etc.). Uit het feit dat de Toelichting nadrukkelijk werd geschrapt kan worden geconcludeerd dat het aan KNMG-leden ook niet is toegestaan alternatieve behandelmethoden toe te passen indien eerst alle beschikbare reguliere therapie is overwogen en eventueel verworpen! De KNMG distantieert zich daarmee nu dus formeel reglementair van de medicalisering en het bieden van valse hoop waaraan de alternatieve geneeskunde zich zo vaak schuldig maakt bij patiënten d[…] niet meer goed behandelbaar zijn.

Met deze gedragsregels kunnen (op vijftig na) alle leden der KNMG en de aan hun zorgen toevertrouwde patiënten zeer ingenomen zijn en de talrijke artsen die na Van der Smagt hun lidmaatschap opzegden kunnen zich naar onze mening zonder gewetensbezwaren weer als lid aanmelden.

Wat zou er intussen in de hoofden van de "natuurgeneeswijzers" Linschoten en Aakster omgaan? Wij moeten ineens denken aan een anekdote die de schrijver Gerard Reve vertelde, kort na zijn onderscheiding met de P.C. Hooftprijs voor Nederlandse letterkunde. Terwijl hij enige tijd tevoren het tegen hem gevoerde proces tegen godslastering had gewonnen, begonnen naar aanleiding van de toekenning van de Staatsprijs opnieuw kamerleden van klein rechts (Abma en Van Dis) vragen aan de minister te stellen. Reve beklaagde zich hierover bij zijn vriend Carmiggelt. Deze antwoordde: "Maar, Gerard, ik dacht dat zij bij jou in loondienst waren!".

Toen wij Van der Smagt recent vroegen of Linschoten en Aakster soms bij hem in dienst waren bespeurden wij duidelijk enige aarzeling voordat - natuurlijk - de ontkenning kwam. De waarheid zal dus voorlopig nog wel niet aan het licht komen, maar hoe het ook zij: wij zijn beide heren zeer veel dank verschuldigd.

C.N.M. Renckens

Antroposofische "genees"-middelen

Jaap van Heerden heeft er in zijn essay "Kleine psychiatrie van de wetenschap" op gewezen dat het bestrijden van een theorie het makkelijkst verloopt als men de aanhangers ervan samen met hun theorie in een ongunstig daglicht kan stellen. Bij het kritiseren van alternatieve geneeswijzen doet deze mogelijkheid zich ruimschoots voor. Malafide gedrag, zwart geld-praktijken, oplichting en soms zelfs intimidatie komt in de alternatieve sector regelmatig voor en een alternatieve geneeswijze is nogal eens slechts dekmantel voor geldbeluste charlatans.

Bovenstaande kenmerken worden binnen het brede en bonte scala van de alternatieve geneeswijzen echter vrijwel niet aangetroffen in de zogenaamde antroposofische geneeskunde. Naar mijn stellige indruk zijn antroposofische artsen vrijwel steeds vriendelijke, oprechte, bonafide mensen, die met de patiënten die zich aan hun zorg toevertrouwen het beste voor hebben. Zij zijn niet zelden belezen, in de persoonlijke omgang met andersdenkende collega's charmant en zijn bereid zich kwetsbaar op te stellen. In ons land is de godsdienstvrijheid wettelijk geregeld en wij zijn zeker bereid om de antroposofen binnen hun "therapeutica" en patiëntenverenigingen alle vrijheid te gunnen.

Vreemde opvattingen

Dat er binnen die kringen echter de vreemdste opvattingen en overtuigingen heersen, is daarom niet minder waar. Twee demonstraties daarvan troffen wij aan op de opiniepagina van NRC Handelsblad d.d. 18 november 1991. De voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Antroposofische Artsen en een patiëntvertegenwoordiger van de Federatie Antroposofische Gezondheidszorg hielden daar een apologie van de antroposofische geneeswijze en bepleitten handhaving van antroposofische en homeopatische geneesmiddelen in het ziekenfondspakket.

De Ziekenfondsraad sprak zich, zoals bekend, uit tegen handhaving van dit Fremdkörper binnen de geneesmiddelenvoorziening. De antroposofische auteurs erkennen dat de werking van deze middelen op natuurwetenschappelijke wijze niet aantoonbaar is. Vol dédain spreken zij over chemische geneesmiddelen, alsof het effect van geneesmiddelen nog op een andere dan scheikundige wijze tot stand zou kunnen komen!

Hun grote hartstocht

Indien men dat aanneemt dan komt men al snel uit op het terrein van metafysica en occultisme. De antroposofen wekken sterk de schijn dat hun grote hartstocht inderdaad op dat vlak ligt. Zij mogen dan betogen dat het bereidingsregiem kenbaar is en via publiekrechtelijk erkende farmacopeeën controleerbaar is: de farmacoloog Noach wees er recent terecht op dat dit op grote praktische problemen stuit: "Volgens de moeilijk te volgen gedachtengang in antroposofische kring moeten sommige planten, die als grondstof dienen, onder bepaalde omstandigheden te worden geoogst, bijv. bij volle maan. Ziet U al een Inspecteur van de Volksgezondheid met een botaniseertrommeltje op een nachtelijke inspectietocht?"

Neen, voor het vaststellen van de werkzaamheid van geneesmiddelen bestaan uitstekende en streng gereglementeerde eisen, die ook voor de betaalbaarheid van de geneesmiddelenvoorziening van eminent belang zijn. Laat men die eisen vallen, ten faveure van de geneesmiddelkeuze van Rudolf Steiner uit de jaren twintig, dan dienen ook duivelsuitdrijving, bedevaarten, wierookbranden en handoplegging onverwijld in het ziekenfondspakket te worden opgenomen.

De antroposofen stellen dat zij minder vaak een beroep doen op medische voorzieningen en dus goedkoper zijn voor hun verzekering: dat is waarschijnlijk wel juist. Hiervoor zijn twee verklaringen te geven: het opleidings- en welstandsniveau van de meeste antroposofen is hoger dan gemiddeld en dat wordt weerspiegeld in een betere gemiddelde gezondheid. Ten tweede hebben antroposofen een groot, bijna religieus, vertrouwen in de krachten van de natuur. Dat dit vertrouwen op natuurlijke middelen er nogal eens toe leidt dat ernstige ziekten te laat herkend en adequaat behandeld worden is daarvan het gevolg. Wij hebben hiervan persoonlijk tragische voorbeelden gezien.

Hoe dit ook zij, waarom de goedkoopte van de antroposofische patiënt een argument zou zijn om de vergoeding van onwerkzame middelen in het ziekenfondspakket te handhaven, dat ontgaat ons - en hopelijk ook de staatssecretaris - intussen volledig.

C.R.

Academisering van de acupunctuur

Onze Amerikaanse zustervereniging "The National Council Against Health Fraud" heeft zijn officiële standpunt over acupunctuur gepubliceerd in een "position paper" in het Clinical Journal of Pain in juli 1991. De conclusies zullen voor onze leden geen verrassing inhouden, maar kort samengevat laten wij hier de in zeven stellingen geformuleerde conclusies volgen.

1. Acupunctuur is een behandelwijze waarvan de werkzaamheid niet bewezen is.
2. Zijn theorie en praktijk zijn gebaseerd op primitieve en fantastische ideeën over gezondheid en ziekte, die niet te rijmen zijn met hedendaagse wetenschappelijke kennis.
3. Onderzoek in de afgelopen twintig jaar kon niet aantonen dat acupunctuur tegen enige ziekte effectief is.
4. Ondervonden effecten van acupunctuur zijn waarschijnlijk een gevolg van verwachtingen, suggestie, "counter-irritation", operante conditionering en andere psychologische mechanismen.
5. Toepassing van acupunctuur behoort te worden beperkt tot die in het kader van een goed opgezet wetenschappelijk onderzoek.
6. Van ziektekostenverzekeraars mag niet wettelijk geëist worden dat zij acupunctuurbehandeling vergoeden.
7. Erkenning van niet-arts acupuncturisten moet worden afgeschaft.

Over de vijfde en zevende stelling kan men zijn twijfels nog hebben, maar verder zijn dit zeer aanvaardbare en juiste opvattingen. En hoewel deze opvattingen ook in ons land meer aanhang lijken te verwerven, toch rekt de acupunctuur op taaie wijze zijn nutteloze bestaan. In het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde van 18 januari 1992 troffen wij een advertentie aan van het Winterswijkse "Centrum voor Geïntegreerde Geneeskunde", waarin gevraagd werd om een arts-acupuncteur. In het centrum

worden chronische ziekten behandeld door middel van manuele therapie, neuraal therapie, homeo- en fytotherapie en acupunctuur. Volgens de advertentietekst vindt in dit broeinest van WVC gesubsidieerd holisme wetenschappelijk onderzoek plaats "binnen een academisch netwerk".

Een Utrechtse polikliniek

En dat academisch netwerk: zou dat wellicht de Utrechtse universiteit betreffen? Het lijkt niet onmogelijk, want blijkens een reportage in het AZU-nieuws van oktober 1991 heeft het academisch ziekenhuis aldaar sinds juli jl. een polikliniek voor acupunctuur. Was deze Chinese naaldkunst tot nog toe slechts in het nuchtere Groningen tot een universiteit doorgedrongen, nu treint tweemaal per week vanuit het Groningse de Chinese arts-acupuncturist/gynaecoloog Zhang Yu Qi naar Utrecht. Samen met de "Westerse" drs. R.C.H. Senders houdt hij polikliniek in het Centrum voor Paramedische behandeling en Revalidatie. De heer Zhang Yu Qi onderscheidt 361 acupunctuurpunten: hij vindt dat echt voldoende, hoewel er steeds meer ontdekt worden. Naast de gewone reguliere diagnose wordt ook de tongdiagnose gesteld. "Want de tong is de spiegel van de ziel. Je kunt uit de vorm, kleur en soort aanslag van alles opmaken." Hij beweert veel succes te hebben bij een vrouw met steeds terugkerende anorectale abcessen, daarnaast bij overgangsklachten, spastische dikke darm, bij nare gevolgen van bestraling etc. etc. "In feite geven wij op deze manier ontwikkelingshulp aan het Westen", grapt Zhang.

De heer Zhang is in dienst van de Stichting Hwa To Centre in Groningen. In het bestuur van de stichting heeft de Shanghai Academy of Traditional Chinese Medicine een zetel, de Rijksuniversiteit Groningen twee zetels en het Science Park Groningen een zetel. Het Shang Hai Instituut is daarnaast ook nog volledig erkend door de World Health Organisation. Dus hoe bedoelt u, kwakzalverij?

C.N.M. Renckens

Strohalmen

In november van het vorig jaar werd een rapport van 784 pagina's over de effectiviteit van de Moermantherapie aan staatssecretaris Simons aangeboden. De onderzoekers waren twee Moermanartsen en een 'communicatiedeskundige'.

Zij concludeerden: "Het onderzoek heeft aangetoond dat patiënten door toepassing van de Moermantherapie van kanker kunnen genezen."

Om tot deze conclusie te komen hadden de onderzoekers geen moeite geschuwd. Vanaf 1978 werden artsen, patiëntenvereniging, WVC en de media ingeschakeld om patiënten op te sporen die meenden, of waarvan gezegd werd dat zij in de afgelopen vijftig jaar van kanker waren genezen door het Moermandieet. Een dergelijk onderzoek wordt wel 'retrospectief' oftewel terugblikkend genoemd.

Zelf schrijven de auteurs: "Het is niet zinvol aan de hand van het onderhavige retrospectieve onderzoek te speculeren over de vraag hoe groot de genezingskans met de Moermantherapie is." Omdat ik dat nu juist wèl interessant vind, zal ik het toch proberen.

In genoemde periode zijn in Nederland meer dan een miljoen mensen aan kanker overleden. Naar schatting zijn er zo'n 250.000 via reguliere methoden genezen en 250.000 nog niet gestorven.

In een recent proefschrift concludeert Nicolette van der Zouwe, uit een steekproef genomen in 1982, dat zo'n tien procent van alle kankerpatiënten op zeker moment het Moermandieet beproeft. Laten we zeggen dat honderdduizend patiënten de therapie de laatste vijftig jaar hebben geprobeerd.

De onderzoekers kregen 384 meldingen van genezen patiënten. Na nauwkeurige inspectie bleven daarvan vijfendertig gevallen over. Eenentwintig zouden hun genezing uitsluitend aan de Moermantherapie te danken hebben.

De therapie biedt zo bezien een genezingskans van 0,02 procent.

In het rapport van de Moermanartsen komen dit soort berekeningen dus niet voor. Wel worden cijfers gebruikt om aannemelijk te maken dat genezing niet spontaan geweest kan zijn, maar aan de therapie te danken was.

Bij elke gevalsbeschrijving wordt in de discussie gemeld dat spontane regressie in slechts zes of negentien of twaalf gevallen in de literatuur beschreven is, dus dat de kans dat dit nu het geval is wel heel klein zou zijn. Afgezien van het feit dat het gebruik van kansberekening achteraf een klassieke fout in de statistiek is, kan nog opgemerkt worden dat de beschreven kansen op spontane genezing gróter zijn dan de kans op genezing via de Moermanmethode. Wanneer men in dezelfde periode had gezocht naar kankerpatiënten die door dokters waren opgegeven, maar desondanks - zonder het Moermandieet - waren genezen, is het aannemelijk dat een groter aantal gevonden was.

Een kort gedeelte van het rapport gaat in op de gezondheidsbevorderende werking van de 'Moermanstoffen' en dieetregels. De genezing wordt toegeschreven aan het optimaliseren van de werking van het immuunsysteem door de juiste voeding. Volgens deze redenering zou de Moermantherapie eigenlijk het middel bij uitstek zijn voor elke ziekte.

Te hopen valt dat lijders aan andere ongeneeslijke kwalen deze laatste strohalm niet voorgehouden gaat worden. Opname van het Moerman-eten in het ziekenfonds, of oprichting van een 'Moermanziekenhuis', zoals de onderzoekers adviseren, ligt niet voor de hand.

Peter Bügel

(Het bovenstaande verscheen op 25 januari j.l. in Het Parool -red.)

Sprookjes der Lage Landen: Arts en Alternatief anders bekeken

DOOR H. TIMMERMAN

Sprookjes voor grote mensen

In de vorige nummers van dit Actieblad hebben we enkele sprookjesvertellers en hun sprookjes gepresenteerd. De sprookjes die werden aangehaald zijn te vergelijken met echte sprookjes: iedereen die een beetje kan nadenken kan voor zichzelf vaststellen dat het werkelijk om sprookjes gaat, de verhaaltjes als die van Klazien uut Zalk hebben veel gemeen met die van Moeder de Gans.

Maar net als bij de echte sprookjes zijn er bij de sprookjes die wij op het oog hebben ook sprookjes voor grote mensen. Dat zijn dan de artsen, die een wetenschappelijke opleiding tot geneesheer (-vrouw) hebben genoten. Veel van deze sprookjes voor grote mensen zijn te vinden in het zeer commerciële periodiek Arts en Alternatief dat door Media Medica wordt uitgegeven. Volgens het colofon van dit tijdschrift, dat maandelijks wordt geproduceerd, is de belangrijkste doelstelling ervan "de bevordering van de integratie van reguliere en niet-reguliere vormen van preventie, diagnostiek en therapie".

Het blad, dat taalkundig gezien op zijn minst een wat vreemde naam heeft, bevat per nummer vijftien à twintig korte beschouwingen, publiceert geen primaire resultaten en veel, zeer veel advertenties. Veel artikelen worden uit andere periodieken overgenomen. De redactie van Arts en Alternatief schroomt daarbij niet bij zo'n overname geen toestemming te vragen. Tot mijn ergernis en woede was ik zelf zo eens auteur van een publikatie in deze propagandakrant. De toezegging een bericht ter zake in een volgend nummer op te nemen kwam de redactie nooit na.

Nauwelijks verborgen verleiders

In tegenstelling tot wat de uitgever zegt is Arts en Alternatief een recht toe recht aan advertentieblad voor alternatieve produkten. Ik zag niet één artikel over of advertentie gewijd aan serieuze geneesmethoden of therapeutica. Maar wat wil je, het tijdschrift is in zijn naamgeving toch al volstrekt duidelijk.

Wat doet de uitgever om aan zijn centen te komen? Een verhaal over een of andere behandelwijze met daarnaast een advertentie over een behandeling of een middel welke iets met de inhoud van het verhaal te maken lijken te hebben. De bekende truc dus.

De truc van een verhaal met een zo op het oog wetenschappelijke inhoud - liefst met de naam van een arts of een deskundige, zoals men mijn naam eens misbruikte - is voor de alternatieven zeer handig. In het verhaal wordt iets beweerd op een manier zoals dat ook in serieuze tijdschriften gebeurt - N.B. ik bedoel de vormgeving, niet de inhoud - en de adverteerder kan zich voor zijn krasse uitspraken meteen enigszins gedekt voelen. Alternatieve middelen zijn immers niet als geneesmiddel geregistreerd, en vallen dus onder de warenwet. Voor zulke middelen mag geen medische claim worden gemaakt. De overheid houdt weliswaar om onbegrijpelijke redenen hier meestal beide oogjes toe, maar zo'n artikel kan nooit kwaad.

De uitgever reikt de adverteerder de helpende hand. Hij heeft een aantal auteurs die wel vaste medewerkers lijken, zoals Drs. Valstar, Dr. Thörig, A. van Baarlen. Zoals uit mijn eigen ervaring blijkt, is het evenwel niet in alle gevallen zo dat de auteur toestemming gaf voor publikatie. Maar dergelijke praktijken lijken bij de uitgevers van periodieken op het alternatieve terrein vaker voor te komen. Onlangs signaleerden we een soortgelijk geval bij Biohorma's superalternatieve Gezondheidsnieuws.

Enkele voorbeelden van bedenkelijke publiciteit

De publikatie die Arts en Alternatief van mij en mijn collega Bast gepikt had, was afkomstig uit het Nefarma Research Jaarboek 1989 en had als titel "De invloed van vrije radicalen op het verouderingsproces van de cel". Dit verhaal bevat, uiteraard, geen onzin. Het gaat over pathofysiologische processen in de cel, maar in het geheel niet over therapeutica. Echte therapeutica tegen veroudering zijn er ook niet. Er zijn wel onechte. Vlak bij "ons" artikel staat een advertentie met als leidende tekst "SOD, de snelste vuilnisman ter wereld; ruimt per seconde 2 miljard vrije radicalen op". Wat een onzin! Hoeveel SOD (superoxydedismutase) zou je nodig hebben? Maar vooral: SOD is een enzym en dus een eiwit; dat bereikt nooit de doelorganen. Flauwekul dus (Arts en Alternatief augustus 1989).

Een ander voorbeeld: in het januarinummer van 1991 staat een verhaal van Drs. Johan Sprietsma met als titel "Woordblindheid en zinktekort". Er worden vier pagina's gepresenteerd vol met wat op mij nogal eens overkomt als (s)prietpraat. Dyslexie komt vaker voor bij linkshandigen? Dyslexie komt vooral voor bij mensen die aan auto-immuunziekten lijden? Soms verwijst Sprietsma bij beweringen naar publicaties (ook serieuze), maar veel informatie komt uit een door hem geschreven boek. Een lijn in het verhaal lijkt te zijn: dyslexie en linkshandigheid zijn gecorreleerd, linkshandigheid treedt meer op als er tijdens de zwangerschap die leidde tot de geboorte van de betrokkene complicaties zijn opgetreden, zinktekort leidt tot complicaties bij de zwangerschap (er worden nog een paar tussenstappen genoemd). Dat is toch wel een heel dun verhaal, ontsproten aan een brein met fantasie, dat moet gezegd zijn. Maar Sprietsma durft nog wel meer. In hetzelfde verhaal komen ook nog leerproblemen aan de orde: extra mineralen (Zn misschien?) helpen, terwijl kunstmatige kleurstoffen, geraffineerde suikers, chocolade en glutamaten tot probleemkinderen zouden leiden.

Geloof in zink

Sprietsma gelooft kennelijk in zink: enkele maanden later (maart 1991) schrijft hij in hetzelfde blad dat zinkdeficiëntie tot anorexia kan leiden. Hij doet dan een voor iemand die zich medisch statisticus noemt erg vreemde uitspraak. In vijftien anorexia patiënten was het Zn-gehalte in het serum gedaald, maar dit verschil was niet significant statistisch - en dan komt het - want volgens de auteur "zegt dit meer over het aantal proefpersonen en hun onderlinge spreiding dan over het feit of het gemeten verschil wel of niet reëel is". Zo lust ik er meer, meneer de medisch statisticus; zo'n uitspraak moet u eens proberen te publiceren in een serieus tijdschrift! Zou het zo kunnen zijn dat anorexia tot zinkverlies aanleiding is, in plaats van het omgekeerde? Goede vraag, lijkt mij.

En ja hoor, in Arts en Alternatief ook reclame voor zink: je kunt zinkcitraat kopen bij het "Adviesburo Orthomoleculaire Voeding BV", in Den Haag. Wat een mooie naam voor zo'n bedrijf. Het boek van Sprietsma kun je natuurlijk ook aanschaffen: 320 pagina's over zink voor *f* 47,50, dat dan ook nog goed zou zijn voor de bestrijding van hoge bloeddruk, diabetes, etc.

Aanbevolen als IQ-pil

Nog één voorbeeld, een verhaal van P. van Camp en J. Hermans (geen doctorandi?) over nutritionele ondersteuning van

hersenprocessen; "aardig" in dit verhaal is dat de auteurs de leucotriënen - dat zijn mediatoren bij allergische reacties - "vrije radicalen" noemen. Handig, want nu werken hun middeltjes zo maar ook tegen leucotriënen. Het gaat om bouwstenen voor neurotransmitters. Choline wordt bijvoorbeeld genoemd; vaak is er in dezen iets beweerd, maar nooit werd er een bewijs gevonden. Of phenylalanine; een verhoogde dopamine en noradrenaline spiegel zou het heilzame effect bewerken. Maar wat jammer: phenylalanine is niet een snelheidsbepalende stap in de biosynthese van dopamine en noradrenaline. Daarom was ook l-dopa en niet l-phenylalanine effectief bij Parkinsonisme. Sorry, foutje. Maar dan hebben we natuurlijk nog glutaminezuur, diezelfde stof waar Drs. Sprietsma kennelijk zo'n hekel aan heeft. Het verhaal over de neutralisatie van ammonia door l-glutaminezuur, in de cellen, behoort tot het rijk der pseudowetenschappelijke fantasie. De auteurs bevelen ook nog RNA als geneesmiddel aan.

En de reklame? Het produkt Vital-+ wordt met een prent van het altijd zeer herkenbare gezicht van Einstein als I.Q.-pil aanbevolen. Bah!

Nog meer geklets

Er wordt wat gekletst in Arts en Alternatief, letterlijk te veel om op te noemen. Alleen nog een paar onderwerpen: SIS-poeder en het immuunsysteem (Moerman en homeopathie te zamen), allergie en de remming van histidine decarboxylase (suggestie dat deze remming effect op astma zou hebben, hetgeen niet waar is), gemmotherapie (een zeer merkwaardige variant van de homeopathie). En onverwacht is de toepassing van "rubidium als adjuvans" bij kankertherapie). (De auteurs zeggen o.m.: rubidium is een veel zwaarder element dan lithium en blijft daardoor langer in het lichaam achter. Zou lood nog beter werken? Een andere prijsopmerking: natrium, kalium, lithium en cesium hebben alle evenals rubidium een "transportfunctie"; welke moleculen getransporteerd worden over het celmembraan blijft in het midden, maar 't is vast heel belangrijk - en gewichtig, leerden we.)

En steeds maar weer die advertenties met betrekking tot het beschrevene: zo kun je je gemmotherapeutica kopen bij Bonusan en verkoopt Orthica de wonderbaarlijke remmer van histamine en leucotriënen. Af en toe is een en ander overigens wel vermakelijk.

Advertenties

Tenslotte nog een paar zomaar gekozen advertentieteksten: "Gevarna energiezaad, staat bekend om haar vitaliserende en verfrissende werking"; "Sendem ... bij seniele dementie"; kiezelgel voor inwendig gebruik" (je hoort ze tandenknarsen); "de meeste chronische ziekten ontstaan in de darm"; "Wobenzymen ... combinatie van natuurlijke enzymen"; "factor AF2, de vierde zuil in de oncotherapie" (wat zou dat zijn?); "'t Verlicht de bijwerking van de klassieke(!) middelen"; "formules, samen gedecocteerd" (wat zou dat zijn? 't Klinkt wel deftig.); "holistic health products: LIV 52 is Indiaas meest belangrijke produkt voor een gezonde lever" (de producent zou zich ter plekke een god in Frankrijk kunnen voelen).

In de advertenties wordt heel vaak de wet overtreden: geen medische claims voor niet-geregistreerde produkten. Waar blijft de waker over onze gezondheid (WVC) of onze portemonnee c.q. de kosten voor gezondheidszorg (EZ)? Zolang het maar alternatief is mag alles, is staatssecretaris Simons zelfs bereid rapporten inzake zgn. klinisch onderzoek in ontvangst te nemen (Moerman). Het zal moeilijk zijn de uitgave van bladen als Arts en Alternatief, en er zijn er meer, te verbieden. Diverse advertenties zouden zo'n lot wel moeten ondergaan; ze zijn in strijd met de wet.

Wetenschappers in het kielzog van kwakzalvers

Voor Arts en Alternatief, voor producenten van bedenkelijke middelen, geldt dat wat krom is door geld recht wordt gemaakt. Het is ten zeerste te betreuren dat wetenschap pseudo-wetenschap mogelijk maakt, vooral omdat voor niet-deskundigen de pseudowetenschap(per) niet gemakkelijk herkenbaar is. Door de pseudo-wetenschap vermomt de kwakzalver zich als deskundige arts, en dat is hoogst bedenkelijk. In onzin geloven is dom, maar niet meer dan dat. Onzin in de meest letterlijke zin verkopen is schandelijk en heeft veel gemeen met bedriegerij. Wat Renckens in het januarinummer schreef over artsen en apothekers die de hielen likken van Vogel c.s. is ook van toepassing op wetenschappers die willens en wetens in Arts en Alternatief schrijven, om zodoende kwakzalverij te bevorderen.

DECAAN V.U. NAM ONZE BEZORGDHEID ALLERMINST WEG

De omstreden privaat-docent homeopathie

In het Actieblad tegen de Kwakzalverij van december j.l. maakten wij melding van de brief aan het College van Bestuur van de Vrije Universiteit te Amsterdam waarin de Vereniging tegen de Kwakzalverij zich keerde tegen de plannen om een nieuwe privaat-docent homeopathie aan te stellen. Hieronder het antwoord van het College van Bestuur.

Het doen van voorstellen aan ons voor benoeming van een privaatdocent is een zaak van de Faculteit der Geneeskunde.

Gebruikelijk is dat benoemingsvoorstellen vergezeld gaan van een oordeel van de faculteit over de wetenschappelijke kwalificaties van de kandidaat.

U kunt ervan verzekerd zijn dat wij bij ons advies aan het Bestuur van de Vereniging voor christelijk wetenschappelijk onderwijs, dat de uiteindelijke benoeming doet, terdege met dat oordeel rekening zullen houden.

Een tweede brief

Voorzitter C.N.M. Renckens richtte zich, na ontvangst van de bovenstaande brief, op 6 december tot prof. dr. N. Arts, decaan van Faculteit der Geneeskunde van de Vrije Universiteit. Hij schreef daarin, na gewezen te hebben op de reeds gevoerde briefwisseling:

Als geïnteresseerde en zeer betrokken buitenstaander bij de kwaliteit van de medische opleiding en beroepsbeoefening in ons land willen wij u vragen de door ons aangevoerde bezwaren nog eens goed te overwegen.

De homeopathie is een 19e eeuws, anachronistisch, pseudowetenschappelijk systeem dat binnen een wetenschappelijke instelling steeds voor moeilijkheden zal zorgen en in het verleden ook al zorgde. Wij herinneren u aan de correspondentie die u twee

jaar geleden voerde met ons bestuurslid, prof. dr. H. Timmerman, als farmacochemicus verbonden aan de Vrije Universiteit. Hij wees u op de onwaarheden die de huidige docent Maas publiceerde in het boek "Integrale geneeskunde". De heer Maas heeft toen moeten toegeven dat de weergave van bepaalde wetenschappelijke experimenten in strijd met de waarheid was. In Eindhoven leidde een dergelijke affaire tot het vertrek van een hoogleraar zoals u weet.

Ook wil ik wijzen op de gewijzigde opvattingen over alternatieve geneeswijzen binnen de KNMG. In de Algemene Vergadering der KNMG van oktober jl. zijn nieuwe gedragsregels voor artsen vastgesteld, die eigenlijk geen ruimte meer laten voor het toepassen van alternatieve geneeswijzen. Volgens deze gedragsregels dienen artsen te handelen zoals in de kring der beroepsgenoten gebruikelijk is, waarbij de toetsing geschiedt aan de hand van inzichten zoals die in de erkende wetenschappelijke verenigingen gelden. Zoals u bekend zijn er geen wetenschappelijke verenigingen die de homeopathie nog serieus nemen. Een docent homeopathie overtreedt mijns inziens de gedragsregels der KNMG!

Ons lijkt slechts één conclusie mogelijk: benoeming van een nieuwe docent homeopathie anno 1992 zal de goede naam van de medische faculteit der Vrije Universiteit ernstig schaden.

"Alternatieven blijven bestaan"

Begin januari ontving de heer Renckens het hieronder volgende antwoord van prof. N.F.Th. Arts.

Het bestuur van de faculteit der Geneeskunde heeft begrip voor uw bezorgdheid ten aanzien van de invulling van de vacature docent homeopathie aan onze faculteit. Te uwer geruststelling, het curriculum Geneeskunde aan de Vrije Universiteit is erop gericht om basisartsen op te leiden, die de reguliere geneeswijze beoefenen. Het homeopathie onderwijs wordt slechts gegeven in de vorm van keuzecolleges.

De huidige basisarts dient zodanig te worden opgeleid, dat hij/zij zich relativerend kan opstellen tegenover alternatieve benaderingswijzen in de gezondheidszorg. Alternatieve geneeswijzen zullen altijd blijven bestaan en voor patiënten toegankelijk zijn, hetzij in Nederland, hetzij in verre oorden. Bekendheid met bijvoorbeeld homeopathie verbreedt de algemene medische vorming van de basisarts en zal gesprekken tussen arts en patiënt over dit onderwerp vereenvoudigen. Toegankelijkheid tot homeopathie onderwijs kan beter geregeld worden aan een erkende instelling, zoals een medische faculteit, dan dat de praktiserend arts kennis opdoet uit door de patiënt ter hand gestelde artikelen uit de publieke pers.

Bij de invulling van de vacature docent homeopathie heeft het bestuur van onze faculteit goede afspraken gemaakt met de betreffende Vereniging. Wij gaan ervan uit, dat de geselecteerde functionaris de opvattingen over de homeopathie kan onderwijzen zonder dat deze in strijd zijn met de wetenschappelijke benaderingswijze in de gezondheidszorg.

Begrijpelijkerwijs nam dit antwoord van de decaan van de medische faculteit van de V.U. de bezorgdheid van het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij allerminst weg. Op 27 januari werd een brief aan prof. Arts gezonden, waarin het bestuur voorstelde om de visie van de Vereniging nog eens mondeling toe te lichten. "Ons verzoek is dan ook of u een delegatie van ons Bestuur (i.c. ondergetekende - de heer Renckens, red. - en de heer Timmerman) zou willen ontvangen?"

Bessenjenever

Chronische aandoeningen waarvoor de gewone geneeskunde (nog) geen doeltreffende therapie heeft maken de lijders eraan tot een doelgroep van kwakzalvers. Voorbeelden daarvan zijn rheumatische aandoeningen, psychogene klachten, asthmatische aandoeningen, huidziekten, allergie etc. Door één van onze leden, een kinderarts, werden wij geattendeerd op een kwakzalfster te Haarlem die zich o.a. bezig houdt met de "behandeling" van allergische kinderen. De kinderarts kreeg van de ouders van een driejarig kind de instructies ter inzage die mevrouw S. Peeperkorn uit Haarlem, zich noemende "toegepast kinesiologe", had uitgedeeld om de voedingsallergie van het kind te bestrijden.

De kinderarts oordeelde dat hij zelden zulke grote onzin op papier had gelezen. Hij noemde de adviezen niet alleen onjuist, maar zelfs gevaarlijk. Zo moest het kind volgens een ellenlange lijst verboden stoffen voorzichtig zijn met dieselolie, gas en benzine. Vooral geen koffie of thee of appelsap, maar wel reformthee en tweemaal daags bietensap. De eerste paar weken moest het arme kind 1-1 1/2 liter bronwater drinken ter "ontgifting". Maar eventueel wel vijf eieren per dag. Geen loempia's, geen nasiballen, geen citroen- of bessenjenever voor dit driejarige kind. En zo gaat het door. Het minst schadelijke advies luidde tenslotte dat moeder vijfmaal daags op de beide armen de longmeridiaan moest opstrijken. Hoeveel mevrouw Peeperkorn intussen voor haar nuttige weken opstrijkt dat vermeldde de geschiedenis niet.

"Enorme rijkdom" valt bitter tegen

In de alternatieve wereld wordt met graagte reclame gemaakt voor een algenpreparaat met de welluidende naam Spirulina. "Hoor mijn lied, Spirulina"! Het vouwblad maakt melding van niet minder dan een "enorme rijkdom" aan vitale bouwstoffen. Elf belangrijke vitaminen en een dozijn mineralen. Dr. P.A.G.M. de Smet, onze leden welbekend (hij hield in 1989 een voordracht voor onze vereniging) nam de moeite dat Spirulina eens onder de loep te nemen. De heer De Smet is hoofd van de documentatie- en informatiedienst van de standsorganisatie van de apothekers, de KNMP. Zijn bevindingen heeft hij in het Pharmaceutisch Weekblad gepubliceerd.

"Hoor mijn lied, Spirulina!!": de vitaminen C, D en K kwamen er niet in voor en al evenzeer ontbraken elementen als chroom, fluor, jood en kali. Andere vitaminen zijn bepaald niet overvloedig aanwezig, zodat de dagelijkse behoefte bij lange na niet gedekt. Alleen werden redelijke hoeveelheden A en B12 aangetroffen. Ook van calcium, fosfor, koper, mangaan, ijzer, zink, seleen en magnesium werden maar uiterst karige hoeveelheden in Spirulina aangetroffen.

Pool in de pillen

De bekende Amsterdamse zakenman André Pool heeft, lezen wij in de Financiële Telegraaf een belangrijke overstap gedaan. Hij heeft zijn nieuwe bedrijf Sky Radio met een omzet van 12 miljoen gulden verkocht aan Megapool, die jaren geleden al zijn hifi-keten Van Pool tot Pool overnam. En wat gaat deze zakenman nu doen? "Ik stap de gezondheidswereld in", vertelde Pool aan De Telegraaf. "In de Verenigde Staten heb ik een vitaminepil ontdekt die tegen vrijwel elke kwaal helpt. Die wil ik nu landelijk op de markt brengen onder de naam Pool Prevention Pill..."

Natuurgenezer uit Ermelo veroordeeld

"Mijn werk en mijn Stichting werken vanuit wat God in Zijn Woord tot ons zegt", zo verklaarde de natuurgenezer A.J. Lodewijkx toen in 1983 zijn nieuwe onderkomen aan de Harderwijkerweg bij Ermelo werd geopend. Hij noemde zich toen orthomoleculair natuurgeneeskundige en hij leidde het NAGB, het Natuurgeneeskundig Adviesbureau. Met "zijn Stichting" bedoelde Lodewijkx de stichting niet-toxische geneeswijzen. Schilders Weekblad (Harderwijk) publiceerde een uitvoerig verslag van de opening door oud-burgemeester mr. H.C. Vos, een vriend.

In de wachtkamer, vertelde Schilders Nieuwsblad, is een brede balie met daarachter een ruimte waar de voedingssupplementen staan, wat "doet denken aan een opstartende apotheek". Secretaresse Simone onderschept alle telefoontjes van zowel de praktijk als de stichting, kon men lezen. De spreekkamer was door een binnenhuisarchitect ingericht en alleen de onderzoektafel wees op de praktijk van de natuurgeneeskundige.

"Uit het hele land weten de mensen het groene bord te vinden dat aangeeft dat men zich bevindt ter hoogte van het NGAB". Onder degenen die op Lodewijkx afkwamen was ook een slager uit Piershil, die aan suikerziekte leed. Die ging naar huis terug met een arm vol (duurbetaalde) voedingssuppleties en het advies om - hier lopen de verklaringen uiteen - te staken met het spuiten van insuline of wel dat sterk te verminderen. De gevolgen bleven niet uit. De slager moest in allerijl naar een Rotterdams ziekenhuis worden overgebracht en men slaagde er in zijn leven te redden.

Voor dit feit heeft Lodewijkx terecht gestaan voor de rechtbank te Zwolle. Hij is toen veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden en een boete van 3200 gulden wegens het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel.

Eerst eind vorig jaar werd deze zaak uit 1984(!) in hoger beroep behandeld door het Gerechtshof te Arnhem. Als getuige à charge was hiervoor opgeroepen de oud-vicevoorzitter en gedurende vele jaren bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, prof. B.S. Polak te Amsterdam. Op slot van zaken vond het Hof het niet noodzakelijk prof. Polak te horen. Het hoger beroep heeft Lodewijkx nog enig voordeel gebracht. Het hof volstond met hem een voorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen van drie maanden.

Een medicijnkastje vol reclame

"Als geen ander beheersen homeopathische fabrikanten en importeurs alle denkbare "marketing"-kunstjes", constateert de heer C.A. van Amerongen uit Vught in een brief gepubliceerd in het Pharmaceutisch Weekblad. "Dat heeft hun geen windeieren gelegd; zij behoren inmiddels tot de grootste producenten van geneesmiddelen".

Wat was de aanleiding tot deze brief? Op een congres van farmaceuten maakte de inzender kennis met een "Medicijnkastboekje" van uitgeverij Homeovisie te Alkmaar. In die stad is een belangrijk producent van homeopatische middelen gevestigd, VSM. Apothekers en drogisten kunnen het boekje uit een z.g. "display" verkopen, verkrijgbaar bij die VSM. De consument betaalt er ƒ 2,75 voor. Het boekje gaat over 75 veel voorkomende klachten. Alle kwalen er in genoemd zijn (zelf) te genezen en daarbij worden zonder uitzondering produkten van VSM aanbevolen. Het begrip zelfzorg wordt nogal ruim geïnterpreteerd, ruimer dan de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening en het Besluit over geneesmiddelen die uitsluitend in apotheken verkrijgbaar zijn. Zo zijn migraine, blaasontsteking, bloedarmoede, zwangerschapsbraken, incontinentie en witte vloed opgenomen.

Is dat boekje ter keuring aangeboden bij de KOAG (Keuringsraad Openlijke Aanprijzing Geneesmiddelen)? Dat blijkt niet het geval. Volgens de Nehoma - het landelijke samenwerkingsorgaan van fabrikanten van homeopathische geneesmiddelen - is Homeovisie "een zelfstandige uitgeverij met een onafhankelijk redactiestatuut".

Dorothea Bijl van de Alkmaarse uitgeverij voert in het Pharmaceutisch Weekblad aan dat in de adviezen van de arts L.P. Huijsen in het bedoelde Medicijnkastboekje "men veel terughoudendheid aantreft als het gaat om het zelf dokteren". En verde[r] "Wij richten ons in de tekst vooral op het geven van adviezen ov[er] voeding en leefwijze".

Over de band met de VSM rept zij niet. Maar wie de "onafhankelijke uitgeverij" op vrijdagmiddag na 3 uur poogt op te bellen krijgt van de telefooncentrale van VSM het aanbod om door te verbinden naar andere afdelingen van het bedrijf. En bij het raadplegen van het register van de Kamer van Koophandel bleek de afhankelijkheid van "Swaabe B.V.".

Afstand arts en patiënt

Na alle hocus pocus die is uitgestraald door een paar omroeporganisaties thans een waardevol initiatief van de stichting Teleac. Die gaat te beginnen op maandag 27 april acht weken lang de serie "De specialist" uitzenden. Het is de bedoeling om op deze informatieve wijze de afstand arts en patiënt te verkleinen. Acht weken achter elkaar gaat Teleac op bezoek bij een medisch specialist: een dermatoloog, een plastisch chirurg, een KNO-ar[ts], een orthopeed, een reumatoloog, een oncoloog, een gaste[ro]enteroloog en een cardioloog. Veel aandacht wordt besteed aan het hoe en waarom van een bepaalde handeling. In zes radioprogramma's wordt verder ingegaan op veel voorkomende klachten en de behandeling daarvan. De luisteraar krijgt informatie over patiëntenrechten, ziektekosten en dergelijke. De zes radioprogramma's zijn van 6 mei wekelijks van 15.00 tot 15.30 uur te beluisteren op radio 5.

Teleac geeft, zoals te doen gebruikelijk, een op de uitzendingen gericht boek uit, "De Specialistengids" (ƒ 39,90 in de boekhandel en via postgiro 54.42.32 ten name van Teleac, Utrecht).

Eveneens op maandag 27 april komt Teleac met de nieuwe doe-het-zelf-cursus "Omgaan met stress". In deze cursus wordt inzicht gegeven in wat stress is en wat de gevolgen zijn van te veel stress. Het er bij behorende studiepakket bevat ook een werkboek. In de uitzending praten gasten met presentatrice Ati Dijckmeester, waarop commentaar wordt gegeven door klinisch psycholoog Paul Schreurs. Het studieboek van de stichting Teleac "Omgaan met stress" kost ƒ 44,75.